

Heide [VERTELT]

www.heidevertelt.be

298

28 september 2025

50 jaar geleden:

"De Laatste Generatie", de eerste overtocht van Fons Oerlemans"

*Fons Oerlemans
tijdens een
interview*

Een kroeg in Antwerpen, het begon niet op zee, maar in een rokerige kroeg in Antwerpen, begin jaren zeventig. Buiten klonk het gerammel van de tram, binnen hingen de wolken shagrook zo dik dat de lampen een gouden gloed kregen. Aan de toeg zat Fons Oerlemans (Nieuwmoer, 12 juli 1938), slank, donker haar, ogen vol plannen met een biertje in de ene hand en een potlood in de andere. Hij tekende geen huis, geen auto, maar een vlot. "Als Thor Heyerdahl de Stille Oceaan kan oversteken op een paar boomstammen", zei hij tegen zijn vriend Raoul De Boel, "dan kunnen wij toch de Atlantische Oceaan over"? Maar dan op ónze manier. Geen groot schip, geen motor. Gewoon... hout, touwen en lef. Raoul grijnsde "wanneer vertrek jij, Columbus?" "Wanneer ik genoeg lege olievaten heb," antwoordde Fons bloedserieus. Het plan kreeg vorm aan zijn huis te Nieuwmoer. Vier stalen buizen werden aan elkaar gelast en vormden de drijvers, stevige planken vormden het dek. Touwen, bouten, en een mast die meer weg had van een geïmproviseerde vlaggenstok dan een zeewaardige tuigage. Fons gaf zijn schepping een naam die klonk als een waarschuwing én een belofte: De Laatste Generatie. Er was geen geld voor dure navigatieapparatuur, laat staan een motor. Het kompas was oud, de kaarten vaag. Maar in de zomer van 1974 stond het vlot klaar voor verschepping naar Safi, Marokko, waar het avontuur zou beginnen. Vertrek op 26 oktober 1974. De haven van Safi lag in ochtendmist gehuld toen de drie mannen hun touwen lostrokken: Fons, Raoul en Chribatou Hassan, een Marokkaanse visser die de zee kende als zijn eigen hand. Op de kade stonden een paar nieuwsgierigen, sommigen zwaaiden, anderen

Het vlot de 'Laatste Generatie'

Fons aan het laswerk

Heide [VERTELT]

Van 15 september tot 10 oktober

WANDELZOEKTOCHT IN HEIDE

1000 euro aan prijzen

Info: www.heidevertelt.be

schudden het hoofd. “Gentlemen,” zei Fons, terwijl het vlot langzaam naar de open zee dreef, “vanaf nu is de Atlantische Oceaan onze straat.” Hassan knikte, maar Raoul fluisterde: “Eerder onze eenrichtingsweg.” De kustlijn verdween, en met haar het laatste vaste referentiepunt. De Atlantische Oceaan was geen vriendelijke gastheer. Nog voor ze de horizon van Safi uit het oog verloren, sloegen de golven tegen het vlot alsof ze wilden testen of deze mannen het wel meenden. Het hout kraakte, touwen piepten, en zeilen werden strakgetrokken tot het uiterste. In de eerste nachten werden ze nat tot op het bot. De wind floot door de mast, de regen sloeg hen in het gezicht. Toch klonk er soms gelach. Fons sprak de golven toe alsof het oude bekenden waren. Raoul zong valse chansons om zijn angst te verjagen. Hassan bleef onverstoorbaar vissen, repareren, knopen leggen. Leven aan boord. Het ritme werd bepaald door de zee: ochtend: koffie in een pot, smaken die meer deden denken aan scheepsmetaal dan aan koffiebonen; middag: vissen, lezen, staren naar een horizon die nooit dichterbij leek te komen. Elke zondagmiddag hield het BRT-radioprogramma “Jan en Alleman”, gepresenteerd door Jan Van Rompaey, rechtstreekse verbinding met het vlot. Zo werd de tocht live gevolgd in Belgische huiskamers. Het radiocontact was hun lijntje naar thuis. Soms kraakte de verbinding zo dat er maar flarden doorkwamen: “Alles... goed... wind...” Toch wisten ze dat er in Belgische woonkamers werd meegeluisterd. In cafés werd de volumeknop hoger gezet wanneer de mannen van De Laatste Generatie in de ether kwamen. Ze waren in zekere zin de reality-tv van hun tijd, alleen klonk het in mono en rook het naar koffie en shag. Soms joeg een storm hen dagenlang voort. Golven hoger dan huizen sloegen over het dek, zeilen scheurden, touwen knapten. Dan weer was er windstilte – een oneindige blauwe vlakke, zon die brandde op hun huid, en het knarsen van het hout in de hitte. Fons leerde de golven lezen zoals anderen een boek lezen: het ritme, de kleur, de geur van naderend weer. Raoul begon te schrijven in een logboek, soms niet meer dan één zin: Vandaag niets gezien behalve zee. Hassan bleef hun stille zekerheid, altijd bezig, altijd alert. 16 januari 1975, Op een ochtend, na bijna drie maanden op zee, verscheen er een donkere streep aan de horizon. Eerst een vlek, dan palmbomen, dan huizen, kleuren, stemmen. Port of Spain, Trinidad. De drie mannen staarden in stilte. Ze hadden het gehaald. Het vlot, gehavend maar nog drijvend, dobberde zachtjes in de baai. Toen ze aan wal stapten, waren

Wekelijkse radioverbinding

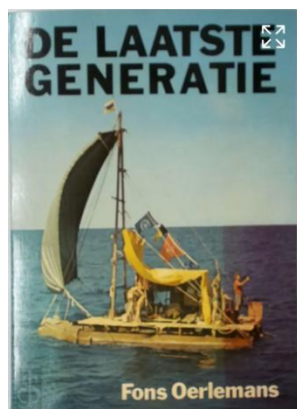
Fons Oerlemans

De drijvers zijn klaar

Vertrek uit Antwerpen

Het verhaal over de overtocht

hun kleren stijf van het zout, hun gezichten verbrand, hun lichamen vermagerd maar hun ogen straalden. “Ze zullen zeggen dat het gekkenwerk was,” zei Fons. “En?” vroeg Raoul. “Ze hebben gelijk. Maar het was prachtig gekkenwerk.” In België werden ze als helden onthaald. Kranten kopten over “de drie gekken op een vlot”, cafés hingen foto’s op, en het radioprogramma dat hen gevolgd had, kreeg stapels brieven van luisteraars. Voor Fons Oerlemans was het het begin van een reeks onwaarschijnlijke expedities, van flesboten tot onderwatertuigen maar deze eerste tocht bleef

de meest pure: een man, een vlot en een oceaan. In 1976 verscheen Fons Oerlemans boek *De laatste generatie*, in 82 dagen per vlot over de Atlantische Oceaan, waarin hij zijn avontuur uitgebreid beschreef. (Bijdrage van Wim Kuyps)

Wie was Meester Jos Vorsselmans?

Jos Vorsselmans

Bewaker van het Kalmthouts Erfgoed. Een man van geschiedenis en gemeenschap Jos Vorsselmans (1887–1978) was een van de markantste figuren uit Kalmthout in de twintigste eeuw. Als onderwijzer, gemeentearchivaris, historicus en gildeleider zette hij zich onvermoeibaar in voor het behoud van de lokale geschiedenis en tradities. Zijn naam is blijvend verbonden met het culturele en historische erfgoed van de gemeente. Geboren in Brecht op 10 juli 1887 groeide Jos Vorsselmans op in een landbouwersfamilie. Al op jonge leeftijd toonde hij interesse voor taal en geschiedenis. Na zijn opleiding aan de normaalschool koos hij voor een loopbaan als onderwijzer. Hij kwam terecht in Kalmthout, waar hij niet alleen les gaf maar ook zijn leerlingen het belang van heemkunde en tradities bijbracht. Voor velen was hij meer dan een leraar: hij was een inspirator die jonge generaties aanmoedigde hun eigen streek te waarderen. Als gemeentearchivaris legde Vorsselmans de fundamenteën van een georganiseerd lokaal archief. Hij verzamelde akten, brieven, registers en voorwerpen die anders wellicht verloren zouden zijn gegaan. Zijn nauwgezet werk zorgde ervoor dat Kalmthout een gedocumenteerd geheugen kreeg. Vaak ging hij persoonlijk op pad om verhalen en getuigenissen van oudere inwoners vast te leggen, waardoor ook mondelinge geschiedenis een plaats vond in de collectie. Vorsselmans was een productief schrijver en publicist. Zijn bekendste werken zijn: *Kalmthout in de branding* (1944), een oorlogsdagboek waarin hij de Bevrijdingsdagen beschreef, aangevuld met foto's, documenten en herinneringen van medeburgers. Het boek kreeg later een heruitgave naar aanleiding van de herdenking van WO II. Kalmthout door de eeuwen heen, waarin hij de ontwikkeling van de gemeente, de heide en de gehuchten systematisch in kaart bracht. *Geschiedenis van de Kalmthoutse Brandweerdienst*, waarin hij de evolutie van deze cruciale hulpdienst belichtte. Daarnaast publiceerde hij talloze artikelen in tijdschriften zoals *Calmpthoutania*, vaak met aandacht voor volksverhalen, gebruiken en religieuze tradities. Naast zijn werk als archivaris en auteur was Vorsselmans ook sterk actief binnen de traditionele schuttersgilden. Hij werd hoofdmans van de Sint-Jorisgilde in Kalmthout, waar hij zorgde voor een heropleving van activiteiten en tradities. Later werd hij opperhoofdman van de Hoge Gilderaad der Kempen, een functie die hij met grote ernst en toewijding vervulde. In die rol verdedigde hij de waarde van het gildeleven als een bron van gemeenschap, identiteit en continuïteit. Hij stimuleerde gilden om hun eeuwenoude rituelen in ere te houden en gaf lezingen over de betekenis van deze tradities in een moderne samenleving. Wie Jos Vorsselmans kende, omschreef hem als een man met een warm hart en een groot verantwoordelijkheidsgevoel. Hij was diep verankerd in het sociale en culturele leven van Kalmthout. Of het nu ging om de brandweer, het onderwijs, de kerk of de gilde: hij zette zich in met een zeldzaam enthousiasme. Zijn werk inspireerde tijdgenoten om zelf ook archiefmateriaal bij te dragen of verhalen op schrift te stellen. Zo ontstond er een bredere beweging rond erfgoedzorg in Kalmthout. Jos Vorsselmans wordt herinnerd als een veelzijdig man die onderwijs, cultuur, traditie en geschiedenis met elkaar wist te verbinden. Zijn werk leeft voort in archieven, boeken en gilderepublicaties, maar vooral ook in de blijvende aandacht voor het Kalmthoutse verleden. Zonder zijn inspanningen zouden vele verhalen, documenten en gebruiken misschien verloren zijn gegaan. Vandaag vormt zijn nalatenschap nog steeds een fundament voor historici, heemkundigen en al wie de geschiedenis van Kalmthout bestudeert. Jos is overleden op 19 september 1978.

Bronnen: *Publicaties van Jos Vorsselmans, uitgaven van de Oudheidkundige Kring Kalmthout, documentatie van de Hoge Gilderaad der Kempen, en lokale getuigenissen.* (Bijdrage van Wim Kuyps)

CALMPHOUT. — Prachtige uitslag.
— Met genoegen vernemen wij dat onze onderwijzers, ook dit jaar, weer een prachtigen uitslag hebben behaald met hun leerlingen. Alhoewel deze laatsten nog een jaar te jong waren voor het afleggen van het Staatsexamen voor voltooidde lagere studiën, behaalden zes van de zeven leerlingen toch hun diploma. Meester Jansen en Meester Vorselmans, hartelijk proficiat!
26115

Gazet van Antwerpen van 8 september 1932

Ouderenadviesraad organiseert infomoment!

Ouderenadviesraad
Kalmthout nodigt uit

DE HEDE
HENS

**Jongdementie,
wat is dat?**

Met gastspreker
Anouck de Bruijn
Dementie Expert
Orion Antwerpen

Infonamiddag

Dinsdag 28 oktober 2025
14 - 16 uur
LDC Kruisbos
Kapellensteenweg 81
2920 Kalmthout

Gratis inschrijven:
• via mail naar
ldc.kruisbos@demedemens.be
• via telefoon: 03 620 11 60
• of aan de balie van het
LDC Kruisbos

Ouderenadviesraad
Kalmthout
03 376 44 00
ouderen@kalmthout.be

KALMTHOUT
DE LE VAN HARTOUD DOORD

De vernieuwde ouderenadviesraad van de gemeente Kalmthout organiseert op dinsdag 28 oktober van 14 tot 16u een infomoment rond "jongdementie". De infonamiddag gaat door in het LDC Kruisbos, Kapellensteenweg 81 (Sint Vincentius). Over jongdementie wordt er gesproken wanneer de symptomen zich voordoen voor de leeftijd van 65 jaar. Spreekster is Anouck de Bruijn, zij is verbonden aan het Expertisecentrum Dementie Orion. Tijdens de voordracht worden de verschillende vormen van jongdementie besproken, de gevolgen voor de omgeving van de patiënt, en de bijzondere zorgnoden en ondersteuning. Ook de vraag rond de erfelijkheid van deze aandoening wordt aangeraakt en deelnemers krijgen de gelegenheid om vragen te stellen. Wie wil deelnemen wordt gevraagd vooraf in te schrijven, dit kan via het nummer 03/620.11.60, aan de balie van het LDC of via mail naar: ldc.kruisbos@demedemens.be. Deelname is gratis.

Ondernemer Peter Mets overleden.

Heel onverwachts overleed op 19 september de Kalmthoutse ondernemer Peter (Peet) Mets. Hij werd geboren op 30 juni 1966. Peter was gehuwd met Linda Hennekam. Hij was in Kalmthout, er ver daarbuiten, gekend als aannemer schrijnwerkerij. Heel wat mensen kenden hem via de wielerkringen of in de dagelijkse omgang. Van Peter wordt afscheid genomen op maandag 29 september om 16u in zaal 't Centrum op het Heidestatieplein.

Afscheid van Kalmthouts wielrenner Flory Ongenae.

Op 19 september overleed in Westende Flory Ongenae. Hij werd geboren op 2 december 1945, was gehuwd met Herta Van Eycke en had één zoon, Joeri. Als zoon van Jef Ongenae, die ook renner was geweest, ontdekte hij al op jonge leeftijd de wielermicrobe. In het boek: "de Kalmthoutse Gouden sportgeschiedenis" werd over Flory het volgende geschreven:

Flory werd op 2 december 1945 geboren, als zoon van oud renner Jef Ongenae. Hij begon al op jonge leeftijd met het crossen. Als nieuweling won hij in 1964 zijn eerste wedstrijd in Hoegaarden. In 1966 reed hij al bij de amateurs. In die periode reden deze hun wedstrijden meestal samen met de weinige profs die er toen waren. Dat jaar won hij de cross in Hingene en in Walem. In 1967 won hij drie crossen, in Essen, Wichelen en in Bornem. Het ging steeds beter en in 1968 mocht Flory zich bij de betere crossers in België rekenen. Hij werd ook geselecteerd voor het WK in het Luxemburgse Kirchberg waar hij zevende werd. Dit werd beloond met een semi-profcontract in 1969 bij Flandria. Dat jaar nam hij opnieuw deel aan het WK, deze maal in Magstadt (Dsl) waar hij 9de werd. Datzelfde jaar won hij ook de cross in Niel. In 1970 begon Flory met meer te koersen op de weg, hij won dat jaar een criterium in Nottingham (GB). Het veldrijden bleef wel zijn ding. In 1971 ging Flory naar een andere ploeg, het Engelse TI-Carlton. In de zomermaanden betwiste hij meerdere wedstrijden in Groot-Brittannië maar tijdens de winter

stond het veldrijden weer op het programma. Tijdens de zomer van 1972 behaalde hij één overwinning in Bexley (GB) en was hij tijdens de winter actief in het veld. In 1973 stapte hij over naar een Belgische ploeg: Novy-Romy Pils. Hij bleef nog twee seizoenen crossen maar stopte dan zijn sportcarrière. Hij begon een drankenhandel in Kapellen.

Nadat hij zijn drankenhandel in Kapellen had overgegeven aan zijn zoon Joeri trok hij naar de kuststreek

in West Vlaanderen. Van Flory wordt in intieme kring afscheid genomen.

(Foto bovenaan genomen in 1966 tijdens het ACW-avondcriterium in Kalmthout. Flory reed toen voor de Flandria-ploeg, vlnr: X, Michel Lambrechts (Michellio) Flory Ongenae, toenmalig gemeentesecretaris Jef Van Thillo, toenmalig ACW Kalmthout voorzitter Jos Mous, Tuur Van de Vijver en Mil Bodaert)

Planten ruilen tijdens buurtkoffie!

De volgende bijeenkomst van de buurtkoffie in het Ernest Alberthuis gaat door op dinsdag 30 september van 14 tot 17u. Met de herfst in aantocht heeft er een plantenruil plaats. Velen hebben wel iets wat zich heeft vermeerderd en wat ze willen ruilen met andere planten. Dat kan die dag! Iedereen welkom!

Synagoge Nieuws (28.09.2025)

Ik kan u de volgende stand van zaken geven naar aanleiding van nieuws ontvangen van het kabinet van minister Ben Weyts (onder andere van Onroerend Erfgoed): *Zoals u al eerder vernam is er een formeel handhavingstraject ingezet omwille van de jarenlange verwaarlozing van de beschermde synagoge in Kalmthout. Dit vraagt bijzondere inspanningen gelet op de verdeelde zakelijke rechten.*

Op 10 september jongstleden had de eerste zitting plaats in de rechtbank van Antwerpen. Op de rol de

procedure Vlaamse regering versus eigenaars synagoge Heide (samen met Daniella Schijn was ik aanwezig). Door de Vlaamse regering (zij zijn nu de belanghebbende partij) werd een raadsheer aangesteld. De zitting was een inleidingszitting en was geen inhoudelijke behandeling van de zaak. Er is dus momenteel nog geen uitspraak. De rechtbank zal nu ambtshalve termijnen bepalen waarbinnen alle partijen kunnen concluderen om hun standpunt uiteen te zetten. Het departement van de Vlaamse regering, dienst Onroerend Erfgoed, neemt nu daadwerkelijk actie om via de rechtbank een uitspraak te bekomen om met de restauratie, na uitspraak, op te starten.

Opnieuw een klein stapje in een nieuwe procedure, "Heide vertelt" zal de lezers blijven informeren.

(Paul Witters)

Aflevering 4 – Podcast "De bende van Luik"

Hier ziet u het beeld dat deze week bij de aankondiging van de volgende aflevering wordt gebruikt. Aflevering 4 zal vanaf zaterdag 27 september te beluisteren zijn met als onderwerp ...en dit is er eentje die je niet wil missen. Zomer 1787: Het platteland rond Roosendaal staat op scherp. Twee onderzoekers patrouilleren met de musket op de schouder, op zoek naar landlopers en bandieten. Aan een bosrand treffen ze een groep van veertien mensen...

Wat ze daar ontdekken, zet een kettingreactie in gang die de hele streek maandenlang in de ban zal houden. **NEW** Aflevering: De Bende van Luik. Beluister hem op je favoriete platform, luister en huiver...!

Oude en vergeten beroepen van vroeger

Vandaag: Ominibusconducteur (87)

Een **omnibusconducteur**, bereed een omnibus, een groot rijtuig. Op de wagen is een zitplaats aangebracht voor de conducteur, die de voerman door het blazen op een hoorn het sein geeft om stil te staan. Hij rijdt op een gewoon wegdek, dus niet op rails, en wordt voortgetrokken door een of meer paarden. Hij volgt een vaste route en rijdt op vastgestelde tijden. De omnibus was een transportmiddel dat in de 19de eeuw veel gebruikt werd. De eerste omnibus reed in 1829 in Londen. In veel gevallen werd hij tegen het einde van de eeuw door een paardentram vervangen. Een paardentram, op rails, loopt lichter en comfortabeler en kan dus met minder paarden toe dan een omnibus. Hiertegenover stond wel de dure aanleg van de rails. De omnibus werd meestal door twee paarden getrokken, als het gehele traject vlak was. Als er een helling in het traject was van meer dan 7 graden, dan werd er een derde paard toegevoegd. Bij alle bussen zat de koetsier gewoon voor op een bok. Kort gezegd was de omnibus een uit de kluiten gewassen koets. De wagen van de meeste

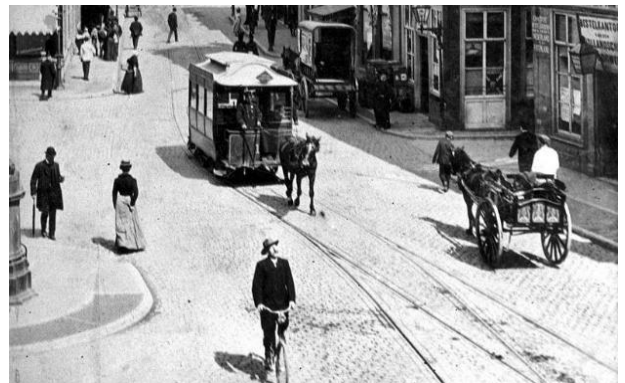

bussen was langwerpig en dicht met raampjes. Van binnen liepen er twee banken langs de zijkanten van voor naar achter, waardoor de passagiers tegenover elkaar zaten. Dat was dus in de andere richting dan bij koetsen het geval was. Er was plaats voor ongeveer 26 personen. Voor ons is het moeilijk voor te stellen, maar de 19e-eeuwers kregen het voor elkaar om binnen deze tamelijk uniform overkomende 26 zitplaatsen drie verschillende klassen te onderscheiden, ieder met hun eigen prijs. Het ideaal dat de eerste omnibusondernemers voor zich zagen was een vorm van openbaar vervoer waar je overal langs de

lijn in of uit kon stappen en zo geschiedde aanvankelijk ook (er waren dus nog geen haltes). Binnen dat kader gingen de bussen wel een nauwgezette dienstregelingen aanhouden, waarbij ze op bepaalde tijden vanaf hun startplaats vertrokken. Op zich was het idee van een dienstregeling niet nieuw (er werd al langer mee gewerkt op het water), maar de manier waarop de omnibus deze ging gebruiken binnen het stadsverkeer, was toch ongekend. Ondertussen waren er nog voor 1830 omnibusondernemingen met personeel in uniform en kenden sommige steden al snel vaste tariefprijzen voor bepaalde afstanden.

(bijdrage van Paul Witters)

De donkere dagen komen eraan!

Donkere dagen? Bescherm je woning tegen inbraak! De herfst en winter brengen gezelligheid, maar ook langere, donkere avonden. Voor inbrekers is dit hét moment om ongemerkt toe te slaan. Gelukkig kan je met een paar eenvoudige maatregelen al heel wat risico's verkleinen. Samen maken we onze straten en buurten veiliger.

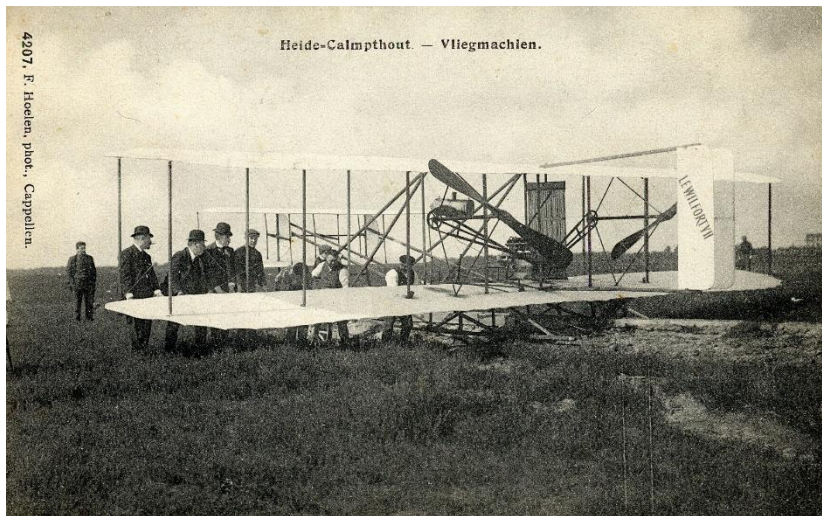
- Sluit alles goed af
- Laat je huis bewoond lijken
- Geen geheime schuilplaatsen voor sleutels
- Zorg voor licht en overzicht
- Hou waardevolle spullen uit het zicht
- Investeer in stevige sloten.

Een buurt die elkaar kent en aanspreekt, is minder aantrekkelijk voor inbrekers. Spreek burenen aan en maak duidelijke afspraken bij langere afwezigheid. Twijfel of zie je iets verdacht? Bel 101! Bij een effectieve inbraak: raak niets aan en verwittig onmiddellijk de politie. Samen houden we onze buurt veilig. Deel deze tips met vrienden, familie en burenen.

Je kan ook meer info bekomen op zaterdag 25 oktober van 10u tot 16u in het OKA waar de Lokale politie zone Grens deelneemt aan het BIN-café georganiseerd door de verenigde Kalmthoutse BINs, meer info hierover later in "Heide vertelt"!

Uit de oude doos!

Een experiment in de heide! In 1909 verhuurde de gemeente 1 ha heidegrond aan Antwerpenaars Wilfort en Gervais. Zij bouwden in de heide een loods en begonnen te experimenteren om met een tweedekker te gaan vliegen. Het werd een machine, een wirwar van latten en spandraden, welke zij doopten als "Le Wilfort VII". Telkens in de zomerperiode probeerde zij het gevaarte in de lucht te krijgen, wat telkens veel kijklustigen trok. Dergelijke verhalen lees je in ons boek "waar lijn 12 haar sporen achterliet"

